

Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi

Inkulturacija kao franjevačka zadaća

Lekcija 17

Impresum

Nakladnik:

Svjetlo riječi, Sarajevo – Zagreb
Za nakladnika:
Zdravko Kujundžija

Prijevod s njemačkog:

Ladislav Z. Fišić

Korektura:

Dražana Radman i Jozo Jezerčić

Grafičko oblikovanje:

Branko R. Ilić

Tisak:

Grafotisak, Grude

Sarajevo – Zagreb, 2003.

Naslov izvornika:

*Grundkurs zum
franziskanisch-missionarischen Charisma*

Nakladnik izvornika:

Međunarodni ravnateljski tim CCFMC

Predsjednik: *Anton Rotzetter, OFMCap*

Drugo, prerađeno izdanje, usklađeno
s prijedlozima Međunarodnog
kongresa CCFMC, Asiz, 1994.

Redakcija:

*Maria Crucis Doka OSF,
Patricia Hoffmann,
Margarethe Mehren OSF,
Andreas Müller OFM,
Othmar Noggler OFMCap,
Anton Rotzetter, OFMCap*

Grafike: *Jakina U. Wesselmann*

Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi

Inkulturacija kao franjevačka zadaca

Lekcija 17

Inkulturacija kao franjevačka zadaća

Iz izvora

Kako je Franjo učio
od druge kulture

A. Uvod

B. Pregled

C. Informacija

1. **Novi pojam za jedan prirodni proces**
 - 1.1. Inkulturacija pretpostavlja priznanje kulture
 - 1.2. Važni, ali neuspjeli pokušaji
 - 1.3. Konac kolonijalnog vremena kao prilika za inkulturaciju
 - 1.4. Plodonosna napetost između jedinstva i mnoštva
2. **Dobra vijest za sve narode – jedan Krist za sve**
 - 2.1. Dobra vijest i za nežidove
 - 2.2. Jedna vjera u različitim kulturalnim oblicima
 - 2.3. Svaka kultura kao plodno tlo za kršćansku vjeru
 - 2.4. Misijske metode pod zahtjevom inkulturacije
 - 2.5. Filozofija kao oruđe (sluškinja) teologije
 - 2.6. Živim ljudima obilježene kulture
 - 2.7. Od mjesne do kolonijalne Crkve

- 2.8. Podlaganje duhu vremena
- 2.9. Natrag k počecima
- 2.10. Ponovno otkrivanje mjesne Crkve kao prilika za inkulturaciju
- 2.11. Inkulturacija kao trajni proces
- 2.12. Dodatne korekture
- 2.13. Snaga za inkulturaciju

3. **Prema spasenjskom redu učovječenja**

- 3.1. Rođen od žene
- 3.2. Svaka je kultura pozvana da bude tlo riječi
- 3.3. Kulture na ispitu
- 3.4. Između zahtjeva i stvarnosti
- 3.5. Uloga religijskih zajednica

4. **Inkulturacija kao franjevačka zadaća**

- 4.1. Prema prilikama mjesta i vremena
- 4.2. Po uzoru na transplantaciju
- 4.3. Na strani siromašnih za pravednost i pomirenje
- 4.4. Natrag k izvorima, s pogledom naprijed

D. Vježbe

E. Primjene

F. Literatura

Kako je Franjo učio od druge kulture

Godine 1219. oputovao je Franjo u zemlju muslimana. Čuo je kako mujezin svako podne poziva ljude na molitvu. Vidio je kako se nakon toga svi bacaju na zemlju i duboko se klanjaju da bi častili Boga.

Kad je nakon toga Franjo ponovno bio u Italiji, nedostajala mu je duboka religijska kultura Arapa. Stoga je pisao upraviteljima na cijelom svijetu da bi i oni tako nešto uveli. Molio ih je da se svake večeri glasnik ili neki drugi znak oglasi da cijeli narod Bogu, svemogućemu Gospodinu, iskaže hvalu i zahvalnost (prema Pun).

Foto: Elisabeth Fuchs -
Hauffen

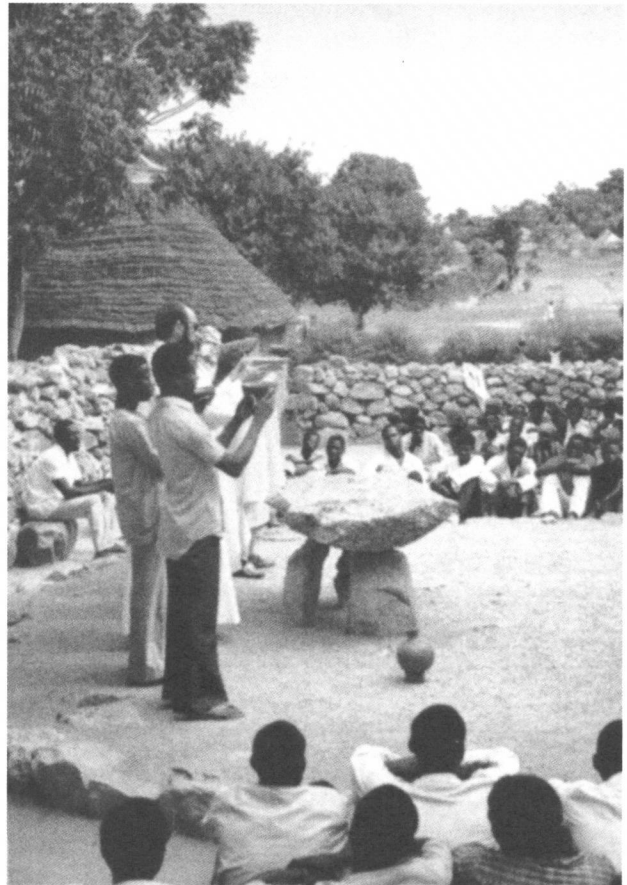
Poruka za sve narode

Franjo i Klara su živjeli u vremenu promjena. Rođeni su u *stoljeću komercijalne revolucije*¹, koje se u svojim posljedicama za ondašnje vrijeme može usporediti s današnjim globaliziranjem tržišta i ideja. I sam pokret, koji su započeli Franjo i Klara, plod je, a u Crkvi štoviše i motor ovih dubokih promjena. Zbog živahne trgovine, a nažalost i povezano s ratnim sukobima, susretali su se ljudi različitog načina života, kulture i religije. I teologija je išla za to vrijeme nečuvenim putovima, prihvatila mišljenja poganskog filozofa Aristotela te na novi način dovela u sklad vjeru i razum.

Nakon dugo vremena samodovoljnosti Crkva je ponovno bacila pogled na vlastite redove. Franjo je bio taj koji joj je iznova dozvao u svijest da joj je povjerena poruka za sve narode. Franjo se sa svojom zajednicom osjećao dužnim prenijeti ovu poruku preko granica kršćanstva. Pritom je znao da ga papa Honorije III. koji je 1221. napisao prvu misijsku bulu *Ne si secus*, razumije i podupire. Ne možemo znati kako se to trebalo dogoditi. To nam pokazuje različito ponašanje Franje kod muslimana s jedne strane i njegove prve braće s druge strane (usp. Lekc 16).

U ovoj lekciji treba biti govora o teološkoj kao i praktičnoj potrebi implementacije Evandjelja u najrazličitije kulture.

Pritom nećemo zaboraviti da kulture stvaraju živi ljudi i da su zbog toga podložne stalnom mijenjanju. Inkulturacije je, dakle, proces koji se događa stalno i u svim kulturama, pa tako i u tzv. kršćanskoj. Inkulturacija također znači uključivanje zajednica kojima je cilj življenje Evandjelja, nasljeđujući Franju i Klaru.

Kamerun: slavljenje mise
na mjestu paganskog žrtvovanja

¹ Iznašašće mjenjačnica potječe iz 12. stoljeća, koje se zbog toga naziva stoljećem komercijalne revolucije (R. Sonntag).

Duhovna baština brata Franje i sestre Klare

Najprije se u kratkom povijesnom pregledu želimo podsjetiti kako se *inkulturacija* događala ili je bila sprječavana i kako ju je Crkva konačno priznala kao svoju bitnu zadaću. Potom ćemo se baviti ranom Crkvom, u kojoj se, ne bez napetosti, inkulturacija događala posve spontano. Istodobno će nam izaći pred oči i opasnost utemeljenja *kolonijalnih crkava*.

U drugom dijelu pokušavamo se upoznati s teološkim obrazloženjem inkulturacije i njezinih praktičnih posljedica.

Potom ćemo se u trećem dijelu pitati koja uloga u današnjem procesu inkulturacije zapada franjevačkoj obitelji. I na koncu, upitat ćemo se što bi inkulturacija mogla značiti za duhovnu baštinu brata Franje i sestre Klare.

Informacija

C

1. Novi pojam za jedan prirodni proces

Riječ inkulturacija izranja kao novi izraz u crkvenoj govornoj upotrebi sredinom sedamdesetih godina 20. stoljeća i postupno postaje vladajućim pojmom današnje misijske znanosti.

Ovaj pojam najprije označava jednu vrlo jasnu: riječ Radosne vijesti susreće se s ljudima koji žive u jednoj odrasloj kulturi i njome su odlučno obilježeni. Kultura se opisuje kao pletivo odnosa

koje dovoljno ispunja fizičke, psihičke, socijalne i religiozne temeljne potrebe jedne skupine ili društva (usp. L. Lutzbetak). Kultura određuje što je lijepo i dobro, pravilno ili nepravilno, bogougodno ili loše, čudoredno ili loše. Jednom riječju: kultura je poseban način kako se ljudi *ponašaju prema prirodi, međusobno i prema Bogu* (Puebla 386).

Daljnje opisivanje pokazuje nam kompleksnost kulture. Prema ovome, ona je *tipični svijet vrednota ili način života jedne zajednički organizirane skupine osoba u njezinu materijalno i ljudskom okolišu. Tomu pripadaju predaje, norme,*

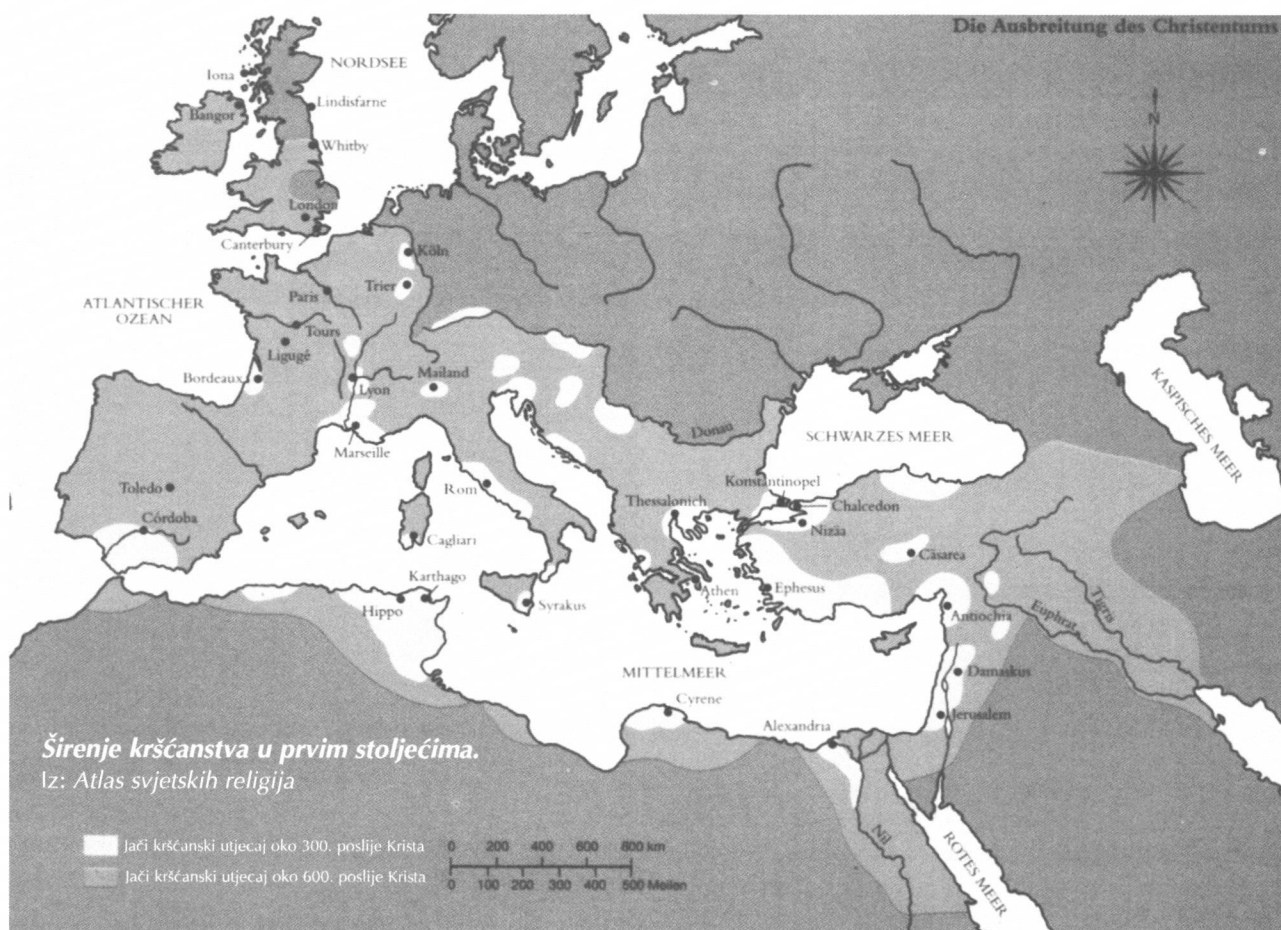

jezik, mentalitet, svjetonazor, red sredstva, socijalni odnos, oblici vlasti, oblici privrede, umjetničko stvaranje, tehnologije, znanost, sredstva, načini osjećanja, stajališta, aktivnosti, uzorci upravljanja, uvjerenja, sustavi simbola, običaji itd. (E. Nunnenmacher).

Pritom se u svakoj kulturi nalaze elementi koji su Evanđelju bliži nego što su ih ostvarila društva

koja se nazivaju *kršćanskim*. Tako se može očekivati da življena vjera u određenoj kulturi, u kojoj je ukorijenjena, ima različite izražajne oblike.

Tako dolazi do različitih izraza jedne vjere u tako različitim starim crkvama: sirijskoj, siromalbarskoj, siromalankarskoj, koptskoj (= egipatskoj) grčko-slavensko-pravoslavnoj i rimokatoličkoj ali dolazi i do različitih oblike pučke religioznosti.

1.1. Inkulturacija pretpostavlja priznavanje kulture

S vezanjem rimske Crkve za političku moć od cara Konstantina (306 - 337) idu koloniziranje², civiliziranje³, i kristijaniziranje⁴. Prva žrtva ovoga

shvaćanja bili su germanski narodi. Budući da su oni iz rimskog stajališta bili *barbari*, dakle nisu raspolagali nikakvom kulturom, inkulturacija se činila nemogućom, a u svakom slučaju nepotrebnom. Tako su ovi barbari uz vjeroispovijest morali prihvatiti i rimski kalendar, već formuliranu rimsku liturgiju na jednom posve nerazumljivom

² **Kolonija:** skupina jednoga naroda, koja kao njegova sadnica živi izvan njegova područja čuvajući svoj identitet. **Koloniziranje:** najčešće nasilno zauzimanje zemlje preko skupina jedne strane države ili preko države same, povezano s političkim oduzimanjem vlasti domaćega stanovništva i promjenom njegove kulture prema načelu kolonijalne vlasti.

³ Uvođenje vlastitih, često vanjskih načina življenja i ponašanja kod naroda koji se smatraju kao kulturno zaostalim..

⁴ Planski provedeni misijski rad s ciljem obraćenja na kršćansku vjeru i uključenje u jednu od postojećih povijesnih Crkava.

jeziku, a uz to i rimske strukture mišljenja i prava. Crkva je, dakle, kako je u gradu Rimu stoljećima izrastala, bila kao cjelina *transplantirana* i očigledno smatrana nepromjenljivom. Od 8. stoljeća su prodorom islama gore navedeni drugi kulturalni oblici jedne Katoličke crkve bili znatno oslabili. Stoga je svjetski prošireni misijski posao sve više postajao praksom samo Rimokatoličke crkve.

Kad se s papom Honorijem III. i Franjom zapadna Crkva ponovno prihvatila prenošenja Isusove poruke preko vlastitih granica, ovo se dogodilo kao transplantacija tisućugodišnje Crkve. Sa 16. stoljećem, takozvanim stoljećem otkrića i ekspanzije europskih sila, počinje nova era misije. U svim slučajevima *misija* se provodila kao pothvat u povezanosti s političkim silama. Ona je istodobna bila obilježena vlastitim osjećajem nadmoći koji je strane narode i njihove kulture općenito smatrao manje vrijednim.

Stoga su povezano s time bili oskudni i skromni pokušaji da se tude kulture shvate kao domaće tlo jedne novovrsne kršćanske kulture. Ovi pokušaji ipak pokazuju da misao jedne potrebne inkulturacije u Crkvi nije posve nestala.

Otkrivanje novog svijeta.
Duborez Theodora de Bryja, 1594.

1.2. Važni ali neuspjeli pokušaji

Poznati su pokušaji u Kini i Indiji, koji su povezani s imenima dvojice isusovaca, Mattea Riccija (+ 1610) i Roberta de Nobili (+ 1656). Svađa unutar Družbe Isusove, s franjevcima i dominikancima izrasla je u poznatu *svađu oko obreda* (usp. Lekc 8). Ona je konačno završena papinskom zadnjom riječju. Bulama *Quam singulari* (1742) za Kinu i *Omnium sollicitudo* za Indiju zabranio je papa Benedikt XIV. svaki pokušaj prilagođavanja domaćoj kulturi. Ova je stroga zabrana bila ublažena tek 1939. za Kinu i 1940. za Indiju.

Manje poznat je trud franjevca Bernardina de Sahagún (1500-1540). Njegov intenzivni znanstveni rad donio mu je naslov "otac etnologije". On je na koledžu u Tlalelolo, koji je osnovan 1536, osnovao jedan instrument za obrazovanje jedne indijanske laičke elite i jednoga indijanskog svećeničkog staleža, koji su se trebali udomaćiti u objema kulturama, meksičkoj i španjolskoj. Ovaj je trud bio to više začuđujući jer se

Bernardino de Sahagún.
Slika (ulje) Cecila O'Gormana

radi o vojno podloženim narodima. Nažalost, ovaj je koledž nakon deset godina vrlo plodnog rada pao kao žrtva nerazumijevanja vlastite subraće i hijerarhije kao i političke volje španjolske krune. Cilj nije bio jedno kršćansko meksičko kraljevstvo nego *Nova Španjolska*, a

crkveni cilj bio je od svega *poganskoga* očišćena Crkva. Tako je, s malo iznimaka, i u *Novom svijetu*, ne samo u Aziji i Africi, sve do druge polovice 20. stoljeća *stara* europska Crkva ostala jedina smjernica.

1.3. Konac kolonijalnog vremena kao prilika za inkulturaciju

Razlog što danas inkulturacija igra tako važnu ulogu leži u promijenjenom političkom krajoliku i odgovarajućem unutarcrkvenom razvitku.

Ako je već prvi svjetski rat u narodima Juga probudio sumnju u moralnu snagu Europe, drugi je svjetski rat definitivno postao proglas bankrota *kršćanskih nacija*. Time se, međutim, narodima Juga otvorila prilika za ponovno otkrivanje i vrednovanje vlastitih kultura. Do tada se vrlo često iza vojne, gospodarske i intelektualne snage kolonijalnih sila slutila odgovarajuća religiozno-moralna snaga, nadmoćna vlastitoj. I Crkvu također pogđa ova nova kulturalno-politička, a često i nacionalna, svijest u procesu dekoloniziranja. Ona sada mora i prema vani, a sve više i unutra, dokazati da je autohtona, samorodna, a ne strano tijelo, suradnica i pomoćnica stranih sila.

Na opasnost takvoga gledanja Crkve često su upozoravala papinska okružna pisma od Benedikta XV. (npr. *Maximum illud*, 1919). Imenovanjem domaćih biskupa Crkva je učinila barem jedan važan crkveno-politički korak. Doduše, domaće vodeće osoblje još ne izgrađuje vlastitu, tj. u kulturi udomaćenu Crkvu.

Djevičanska majka s djetetom.
Kip iz Indije

1.4. Plodonosna napetost između jedinstva i mnoštva

Veliki korak naprijed učinio je Drugi vatikanski sabor ponovnim otkrivanjem dostojanstva i vrijednosti mjesne Crkve. Ključni pojam za to je *aggiornamento* (posadašnjenje), riječ pape Ivana XXIII. On se najbolje može opisati riječima da Crkvu treba izvesti na svjetlo dana i ona svagdje ima svoju vrijednost: u starim Crkvama industrijaliziranih zemalja kao i u predjelima seljačkih kultura u kojima je Crkva prisutna jedva nešto više od sto godina.

Tako se cijela Crkva nalazi usred stalnoga i, svakako, teškoga procesa. Ne mijenjaju se stalno

samo političke i društvene datosti, nego su i kulture obuhvaćene promjenama.

Osim toga, odvija se i proces inkulturacije u žarištu *učovječenja* (inkarnacije) Riječi u različitim kulturama i brige oko jedinstva Rimokatoličke crkve. Nasuprot stoljećima njegovanom postavljanju zahtjeva da sve bude podložno centrali koja nad svime odlučuje stoji teološko dostojanstvo jedne mjesne Crkve. I franjevački ljudi stoje usred toga: kao dužnosnici u Rimskoj kuriji, kao nadpastiri koje biskupije, ali i kao jednostavni članovi franjevačke zajednice koja djeluje u određenom mjestu. Oni stoje pred odlukom: ili promicati kolonijalni mentalitet i uniformnost ili oblikovati plodonosno jedinstvo u različitosti.

2. Dobra vijest za sve narode – jedan Krist za sve

Evangelje, kako mi ukratko opisujemo svoju vjeru, želi biti dobra vijest za sve narode i zbog toga treba pustiti korijenje u svim kulturama. Takvo shvaćanje može, kao i u vrijeme apostola Pavla (usp. 1 Kor 23), jednima izgledati kao gnušanje, drugima kao ludost ili drskost.

Ovo je, ipak, razlog da ljudi diljem zemaljske kugle slušaju Isusovu poruku i pokušavaju živjeti Evangelje.

Kad je dakle govor o inkulturaciji, kao polazna točka vrijedi ovo: radi se o Isusu Kristu koji je za sve umro i kao Uskrsli ide pred svima. Radi o njegovoj poruci o bratstvu svih ljudi kao znaku nadolazećega Kraljevstva i kao zajednica onih koji ovo ispovijedaju kao svoje uvjerenje.

Življena vjera o kulturnoj baštini obilježena je karakterom, životnim okolnostima i iskustvima

svake pojedine osobe. Ona se susreće s onima koji se po prvi put priklanjaju ovoj vjeri, kao i s ljudima koji su već iskusili svoju vlastitu životnu i socijaliziranu povijest u određenoj kulturi. To uzima u obzir već najstarije, Markovo Evangelje.

Isus s farizejem i carinikom.
Na svili od Tun Ch'i-ch'anga, 17. st.

2.1. Dobra vijest i za nežidove

Markovo se Evanđelje u prvoj liniji obraća kršćanima koji su došli iz poganstva. Stoga autor navodi židovske običaje i ustanove kao i aramejske riječi i rečenice. Posve nedostaju za židovske kršćane tako važna pitanja kao što su: dokida li Isus konačno Zakon, a ako dokida, s kojim pravom. Sličan se trud oko kulturno pravednog naviještanja Poruke može ustanoviti i u drugim evanđeljima. To znači da autori uzimaju u obzir svoje glavne adresate i kulturalne razlike. U ovom kontekstu vrlo je važan Prolog Ivanova Evanđelja, koji se izražava govorom i pojmovima grčke filozofije i kulture. Rana nam Crkva pokazuje oboje, potrebu inkulturacije i poteškoće kod ovoga procesa.

Ovaj je postupak jasan u Djelima apostolskim. Iz ovoga ranog izvora znamo da su kršćani iz židovstva slijedili, što je posve jasno, svoju religioznu tradiciju. Slavili su židovske svetkovine, bili prisutni kod uobičajenih obreda, kao što su propisi o obrazovanju i propisi pri jelu i išli su u Jeruzalem na molitvu u hramu. Ono što je ove kršćane razlikovalo od židovske zajednice bila je samo činjenica da su oni u kućama *lomili kruh*, dakle slavili euharistiju (usp. Dj 2,42). To je, izvana gledano bio jedini znak njegova nasljedovanja Krista. U drugim prilikama su shvaćani kao jedna od mnogih skupina židovske vjerske prakse.

Teški proces inkulturacije možemo vidjeti iz problema kojima se već tzv. apostolski sabor mora baviti. Židovsko-kršćanska zajednica u Jeruzalemu mislila je da je ona u svemu norma. To pokazuje pismo apostola i starješina zajednici u Antiohiji, u kojemu se govori o događaju apostolskog sabora. Iako su prvi *saborski oci* jasno priznali da u nasljedovanju Krista nije više važan dosadašnji znak Saveza, obrezanje,⁵ njima se činilo da je odricanje od jela žrtvovanoga idolima, krvi i udavljenoga potrebno za kršćanski život (usp. Dj 15,28s). To znači da su shvaćanje *čisto-*

ga i *nečistoga* kršćani trebali prihvatiti iako nisu poznavali njihovu kulturu. No, očito, nije pomogla ni Kristova riječ, koju je kasnije zapisao Matej: *Ne onečišćuje čovjeka što ulazi u usta, nego što iz usta izlazi – to čovjeka onečišćuje* (Mt 15,11). Pavao će na uzimanju *mesa žrtvovanoga idolima* objasniti *slobodu kršćanina* (usp. 1 Kor 8) i jednostavno zaključiti da nas nikakva hrana neće dovesti pred Božji sud.

Pavao, dakle, već ovdje ide preko propisa vezanog za kulturu. U Poslanici Galaćanima piše o Petru: *Suprotstavio sam se u lice* (Gal 2, 11). Petar je svojim ponašanjem želio židovsko-kršćansku zajednicu u Jeruzalemu učiniti obvezatnim modelom za sve kršćane bez obzira na njihov potpuno drugačiji etnički sklop i kulturu. Konflikt između jeruzalemske kršćanske zajednice i *kršćana iz poganstva* trajala je do razorenja Jeruzalema i s njim povezanim nestanku ove zajednice.

⁵ „Sve muško mora se obrezati... To se treba dogoditi kao znak Saveza između mene i vas...” (Post 17,10ss).

2.2. Jedna vjera u različitim kulturalnim oblicima

Druga kultura za življenu vjeru u Krista zahtijeva drugu vrstu liturgije, teološkog razmišljanja i jednu drugu disciplinu.

Drugačija je liturgija potrebna zato što takozvanim kršćanima iz poganstva predana tradicija bogoslužja nije bila na raspolaganju. Još i u današnjoj rimskoj liturgiji možemo vidjeti doprinos pogansko-kršćanskih zajednica. Tako su upotreba tamjana, prigibanje koljena, biskupova mitra i štap, kao i tradicionalno misno odijelo u našu liturgiju ušli iz nežidovskih tradicija.

Grčki je duhovni svijet već u ranoj Crkvi odlučno obilježio teološko mišljenje i unio duboke misli o Božjem djelovanju u svijetu. Iako je time u teologiju ušla dualistička slika svijeta (usp. L 10), ona je ipak bila obogaćena važnim pojmovima, koji danas imaju veliko značenje. Tako npr. pojam osobe i pojam *Logosa* (Riječi). Upravo je ovo teološko razmišljanje u najnovije vrijeme pridonijelo da se Božje djelovanje u religijama iznova premisli i vrednuje. I u organizaciji pogansko-kršćanske zajednice nisu jednostavno prihvatili židovski obilježenu crkvenu strukturu sa *starješinama* (presbyteroi), nego su se vratili svojoj vlastitoj tradiciji. Tako već u apostolskom vremenu

imamo jedan drugi model zajednice s biskupom (episkopos) i đakonom.

Biskup Otunga iz Kenije

Mzambi-nkisi, Kongo

2.3. Svaka kultura kao plodno tlo za kršćansku vjeru

Poganski narodi nisu bili niti su sada ateisti. Njihove se predstave Boga ili božanstava, način kako ove treba štovati ili kako će se ovi ublažiti, mogu itekako razlikovati. A svima je jednako to da njihov život određuje religijski kalendar a time i javna liturgija. Jasno je da je na tome i mlada Crkva gradila. Stoga je kršćanska zajednica u Rimu mogla dan rođenja i kraljevanja sunca, shvaćenoga kao nepobjedivoga boga ("Dies Natalis Solis Invicti") 25. prosinca svjesno interpretirati kao rodendan Krista, *sunca pravde*. Kasnije se ova svetkovina zadržala u kršćanskom rimskom carstvu.

2.4. Misijske metode pod zahtjevom inkulturacije

Slično je mislio i papa Grgur Veliki (590 - 604), kad je Augustinu iz Canbura, koji je poduzeo prvi papinski misijski pothvat, poslao preko opata Mellitusa sljedeću uputu:

Kad milošću višnjega Boga dodete biskupu Augustinu, recite mu da sam se dugo savjetovao o običajima Engleza. Naime, nikako ne treba kod toga naroda rušiti idolske hramove, nego samo uništiti slike u njima.

Vidi li narod da se njegovi hramovi ne ruše, on ipak time neće napustiti zabludu, ali će se to većim veseljem na istim mjestima skupljati na priznavanje i klanjanje pravome Bogu... I zato što su ondje navikli i mnoge magarce klati kao žrtve zlim dusima, onda se i ovaj običaj mora promijeniti u neku svečanost... Ako im se na taj

način dopuste neka vanjska veselja, oni će se lakše približiti unutarnjim veseljima" (Grgur Veliki, 62s). Ovdje susrećemo jednu misijsku metodu, koja takoreći ostavlja vanjsku ljusku, ali mijenja sadržaj.

Križ kao amulet

2.5. Filozofija kao oruđe (sluškinja) teologije

Sličan se proces može vidjeti i u susretu kršćanske vjere s grčkom filozofijom. Teolozi su, kao Justin Mučenik (+165), najprije u najvažnijem filozofskom mišljenju toga vremena tražili sjeme Riječi, tj. elemente koji su u skladu s vjerskim isti-

nama. No, uskoro su se kršćanski teolozi izravno služili duhovnim oruđem filozofa da bi Isusovu poruku, razmišljanje apostola i rane Crkve ugradili u zgradu svoga učenja. Tako neoplatonik Plotin (+ 270 p. Krista) određuje teološki stručni govor za preko sljedećih tisuću godina. Što se pod time misli, vidi se u velikoj vjeroispovijesti nicejsko-carigradskog koncila ili u predslavlju Presvetog Trojstva. U prvome ispovijedamo svoju

Bogoslužje u Chingoli, Zambia

vjeru u jednoga Boga, Oca, Svemogućega, Stvoritelja svega vidljivoga i nevidljivoga, i u jednoga Gospodina Isusa Krista, jedinorođenoga Sina Božjega, rođena od Oca prije svih vremena: Boga od boga, svjetlo od svjetla, pravoga Boga od pravoga boga, rođena, ne stvorena, jednobitna s Ocem; po njemu je sve stvoreno...

To nije ni Isusov govor niti govor Biblije, nego rezultat duhovnoga napora da se vjerske istine razumom ispituju i utvrde. Grčki teološki uzorci mišljenja obilježavaju teološko pojmovanje svih koncila od Niceje do Vatikana. Prije svega tu je Plotin, kasnije Aristotel koji s Tomom Akvinskim i Bonaventurom određuje teološko mišljenje. Tek

2.6. Živim ljudima obilježene kulture

Obilježene različitim kulturama, nastale su u apostolsko vrijeme npr. Crkve u Antiohiji, Korintu, Efezu, Ateni i Rimu. Sve one vrlo jasno pokazuju kulturalne osobitosti i time se razlikuju od zajednice u Jeruzalemu. Istom držanju zahvaljujemo u prvim trima stoljećima nastanak velikog broja Crkava koje imaju svoju vlastitu pojavnu sliku, ali i svoju vlastitu liturgiju, pravnu strukturu i teologiju.

Još u trećem stoljeću "inkulturacija" je bila sama po sebi razumljiva. Jedan primjer toga je pismo ratobornog biskupa Firmilijana iz Cezareje u Kapadociji (230 – 268) koja se nalazi u današnjoj Turskoj, Ciprijanu iz Kartage u današnjem Tunisu: Da se u Rimu ne pridržavaju u svim točkama prvotne predaje i uzalud se pozivaju na svjedočanstvo apostola, može se vidjeti i iz toga da se u slavljenju uskršne svetkovine i u mnogim drugim otajstvima bogoslužja primjećuju određena odstupanja i da se ondje ne drži u svemu onoga čega se u Jeruzalemu pridržavaju. Tako se i u mno-

Drugi vatikanski koncil poseže ponovno ili za biblijskim mišljenjem ili se koristi pojmovima suvremenih znanosti da bi protumačio vjeru. Tako se Crkva opisuje kao Božji narod, a ne kao ranije savršeno društvo (*societas perfecta*), jedna osobina koja ju prema grčkom mišljenju čini općom, kao što je država, koja u zemaljskim poslovima regulira sve ljudsko, kako to Crkva čini za nadnaravne poslove. Na Drugom vatikanskom koncilu više nema govora o Crkvi u sebi, nego o zajednici vjernika koja dijeli radost i nadu, tugu i tjeskobu današnjih ljudi, osobito siromašnih i patnika. (usp. GS 1). Takva se, povezuje s učovječenjem Riječi danas i mora se pridodati inkulturaciji.

gim drugim provincijama dosta toga čini prema različitim predjelima i stanovništvu, ali ipak zbog toga se nikada ne dijele od mira i jedinstva Katoličke crkve (Firmilijan iz Cezareje 61).

Stoljeće i pol kasnije pokazuje nam Augustin (354 – 430) kakvu sve kulturalno uvjetovanu mnogostrukost pokazuje Katolička crkva. U jednom pismu on opisuje što je cijeloj Crkvi zajedničko: Ovamo spada godišnje slavlje muke, uskrsnuća i uzašašća našega Gospodina, silazak Duha Svetoga ili ono čega se cijela Crkva pridržava gdje god je raširena. Drugi običaji su različiti prema predjelu, zemlji, mjestu. Tako neki poste subotom, drugi ne poste. Jedni dnevno primaju tijelo i krv Gospodinovu, drugi samo na određene dane. U nekim se mjestima ne prinosi sveta žrtva svaki dan, u drugima se slavi samo subotom i nedjeljom, u drugima opet samo nedjeljom. Ovi i slični običaji takve vrste održavaju se prema slobodnom izboru. Razuman i ozbiljan kršćanin ne drži da je jedan običaj bolji a drugi lošiji, nego se priključuje običaju zajednice kod koje se upravo nalazi (Augustinus, 54s).

2.7. Od mjesne do kolonijalne Crkve

Razumljivo je da je ovu mnogostrukost tijekom povijesti Rim stalno potkresivao. Očito je da je rimski politički centar moći djelovao i na jedinstvo Crkve i samostalnost papinstva. To je, između ostaloga, dovodilo do toga da su primjere ranije inkulturacije preživjele samo od rima odijeljene Crkve. Kako je politički Rim centralizirao i kolonizirao, tako je misionarila i rimska Crkva ne ulazeći bitno u kulture novih naroda. Time je započelo kristijaniziranje pod kolonijalnim predznakom u smislu jedne Transplantatio Ecclesiae Romanae (presađivanje Rimske crkve). Budući da su Crkve Istoka i sjeverne Afrike pale kao žrtve islamskog osvajanja, ili su bile u velikoj mjeri oslabljene, postupno je misionarski rad pao isključivo na zapadni patrijarhat, tj. na Rimsku crkvu.

Počevši s germanskim narodima, slavenskim narodima u neposrednom susjedstvu, u *njemačkoj istočnoj misiji*, preko conquista-misije u Americi do koloniziranja u 19. i 20. stoljeću u Aziji i Africi, uvijek se radilo o ucjepljenju rimokatoličke crkve u njezinom čvrsto ocrtanom obliku.

Neznatne slobode u području discipline za *misijaska područja* nisu dovoljne kao protivni dokaz. Nisu se uzimale u obzir mjesne kulture, čak i visoke kulture. One su važile kao *poganske* i time nepogodne za kvasac Evandjelja.

Redovno su propadali pokušaji pojedinih misionara, i tako glasovitih kao Ricci, De Nobili, Bernardino de Sahagún, ali nije bila realizirana ni uputa (1659) *naivšiše misijske vlasti*, Kongregacije

2.8. Podleganje duhu vremena

Ovi su tekstovi, nažalost, ostali samo dokazi da se u Crkvi nikada nije ugasila svijest da ne može postojati nikakav općevažeći oblik kršćanske vjere. Stvarni se misijski rad događao pod predznakom civilizacijske nadmoći ili kolonijalne moći. Ovo je oboje priječilo pristup duhovnim vrijednostima čak i visokih kultura.

Mathias Riccio, Natus e Soc. J. P.
Christiana Natus in Regno Sardiniae
proponit

*Kineski misionar Matteo Ricci SJ u mandarinskom odijelu s
Pavlom Lyjem, kršćanskim članom carske obitelji. 17. st.*

za širenje vjere. U pismu apostolskim vikarima u
Kini kaže se:

*Uvažite to i ni pod kakvim izgovorom ne nago-
varajte one narode na promjenu njihovih obreda,
običaja i navika, osim ako su očito protiv religije
i dobrih običaja. Jer, bilo bi apsurdno prenijeti
Francusku, Španjolsku ili neki drugi dio Europe u
Kinu. Nosite onamo ne nekakve stvari, nego vje-
ru koja ne prezire niti oštećuje običaje i zdrave
navike nijednoga naroda, nego ih ona, upravo
suprotno, želi zaštititi i ojačati... Također nemo-
jte uspoređivati običaje onih naroda s običajima
Europljana, nego, naprotiv, priključite im se koli-
ko je moguće bliže (Instructio vicariorum, 702).*

Mnogi su misionari u kolonijalnom okolišu smatrali suvišnim učenje jezika zemlje i naroda ili studiranje njihove literature. Njima se nacionalni jezik kolonijalne sile činio najprimjerenijim sredstvom za *civiliziranje* i naviještanje vjere. I jedno i drugo su misionari, Crkva i crkveni ljudi, kao i znanost o misijama smatrali jednim; jedan duhovni stav koji je, zanimljivo, stalno izazivao papinski prijekor.

2.9. Natrag k počecima

Zahtjev Rima koncem 19. stoljeća da se buduće misionarske snage školuju i u etnologiji, kao i nove katedre za misijsku i religioznu znanost na crkvenim i državnim sveučilištima, otkrio je blago religijskog mišljenja i oblika života kako u visokim tako i u plemenskim religijama. To je istodobno zahtijevalo i promijenjenu misijsku praksu.

2.10. Ponovno otkrivanje mjesne crkve kao prilika za inkulturaciju

Prodor prema shvaćanju misijskog rada kako ga je kao posve razumljivo poznavala rana Crkva, uspijeva tek kao priključak Drugom vatikanskom koncilu.

Pretpostavka za to bilo je ponovno otkrivanje dostojanstva mjesne crkve, kakvo je postojalo u

2.11. Inkulturacija kao trajni proces

U dekretu o misijama se također, što se može i očekivati, potrebni proces inkulturacije primjenjuje isključivo na *mlade Crkve*, ali se u njemu ipak naslućuje čitava lepeza ovoga procesa. Ondje se kaže: *Doista, po uzoru na ekonomiju utjelovljenja, mlade Crkve primaju u ovu divnu izmjenu sva bogatstva naroda koji su predani Kristu*

Ona je ponovno, kao i u apostolsko vrijeme, u traganju za *sjemenjem riječi*, za dodirnim točkama u kulturama za naviještanje Poruke. Istodobno raste spoznaja da se i zapadna Crkva, koliko je izrasla u 1900-im godinama, sa svoje strane morala prilagoditi u mnogim točkama promijenjenoj zapadnoj kulturi. Ovi se još skromni pokušaji opisuju pojmovima adaptacija (prilagođivanje) i akulturacija (=ujednačavanje s kulturom) pri čemu Rim-ska crkva i dalje ostaje normom.

apostolsko vrijeme, i koje zahvaljujući *božanskoj providnosti*, kako se dogmatska konstitucija o Crkvi izražava, *ne dirajući u jedinstvo vjere i božansko ustanovljenje opće Crkve, uživaju vlastitu disciplinu, vlastiti oblik liturgije i vlastitu teološku baštinu* (LG 23). K tomu se još naglašava da *ova raznolikost mjesnih crkava, koja teži za jedinstvom većom očevidnošću dokazuje katoličanstvo nerazdijeljene Crkve*.

u baštinu. One uzimaju običaje i tradicije, iz mudrosti i znanja, iz vještine i umijeća svojih naroda, sve ono što može pridonositi da se hvali slava Božja, da zasja milost Spasiteljeva i da se pravo oblikuje kršćanski život (AG 22).

Takvim principijelnim riječima širom je zasjao horizont, i teološki, za *aggiornamento* Crkava na njihovu vlastitom tlu. Ali primjena se pokazuje dugotrajnom i teškom.

Razapinjanje.
Slika Matthiasa Kauagea,
Papua-Nova Gvineja, 1990.

2.12. Dodatne korekture

Prvu poteškoću predstavlja kašnjenje prilagoda-
vanja. Svagdje gdje se Crkva zadnjih tisuću godi-
na iznova ukorijenila, ona je to činila, kako smo
već vidjeli, u oblicima i načinima mišljenja za-
padne Crkve. Pritom su tradicionalne religije i s
njom povezani običaji smatrani neprimjerenim
za *pravo bogoslužje*. Generacije kršćanskih Afri-
kanaca morale su se npr. odreći religioznog plesa
i sada, u starim danima, vide kako je zabrana ple-
sa u katoličkoj liturgiji bila zabluda. Mnogi
kršćani koji su se borili za zabranu plesa danas
teško razumiju da bi on, nekoć žigosan kao
poganski i grešan, sada iznenada trebao postati
svet i bogougodan zato što je najdublji izraz
klanjanja za što je afrička duša sposobna.

I u starim je Crkvama stanje također teško. Uko-
rijenjena gotovo dvije tisuće godina u seoskim i
feudalnim društvima, njima obilježena – kao i
oni njome – Crkva je izgubila vezu s industrij-
skim i postindustrijskim oblicima kulture.

Tako se i danas, kao i stotinama godina, slavi *Dan*
žetvene zahvalnosti, dok pobožni seljak u Crkvi

zna: on za svoje žetvene rekorde ne zahvaljuje u
prvoj liniji Božjem blagoslovu, nego više upotre-
bi kemikalija kojih dugo vremena nije bilo. Osim
toga, dobra žetva ne znači više osiguranje života
za jednu godinu, nego neugodni gubitak prihoda
zato što njegovoj robi padaju cijene. Čovjek sa
sela, dugo vremena osobito ovisan o *Božjem*
blagoslovu, to jest dobru vremenu, dugo je vre-
mena tvorio kralježnicu pučke Crkve u industrij-
skim zemljama.

Danas ne samo da opada broj seljaka nego su oni
postali agrarni poduzetnici i tako su sebi osigurali
odgovarajuće mjesto u društvu, koje, kao ni dru-
ga zvanja, ne ovisi više o Božjem blagoslovu.

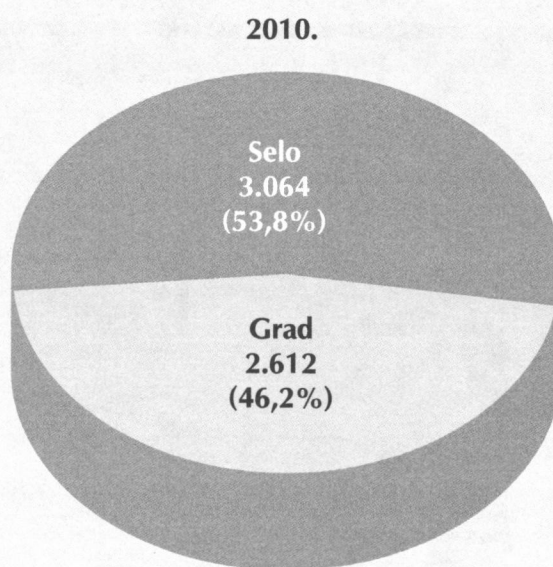
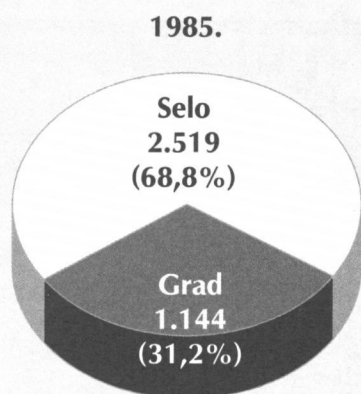
Podsjećajući na trg u Ateni gdje je Pavao propo-
vijedao i tako prvi prakticirao inkulturaciju, papa
Ivan Pavao II. i nove tržnice naziva "areopag".

Ovdje, u ovim gospodarskim centrima, žarištima
duhovne i kulturalne izmjene stare Crkve nisu
dosada mogle naći mjesto.

One nisu našle pravi pristup ovoj novoj kulturi
(usp. RM 37,c).

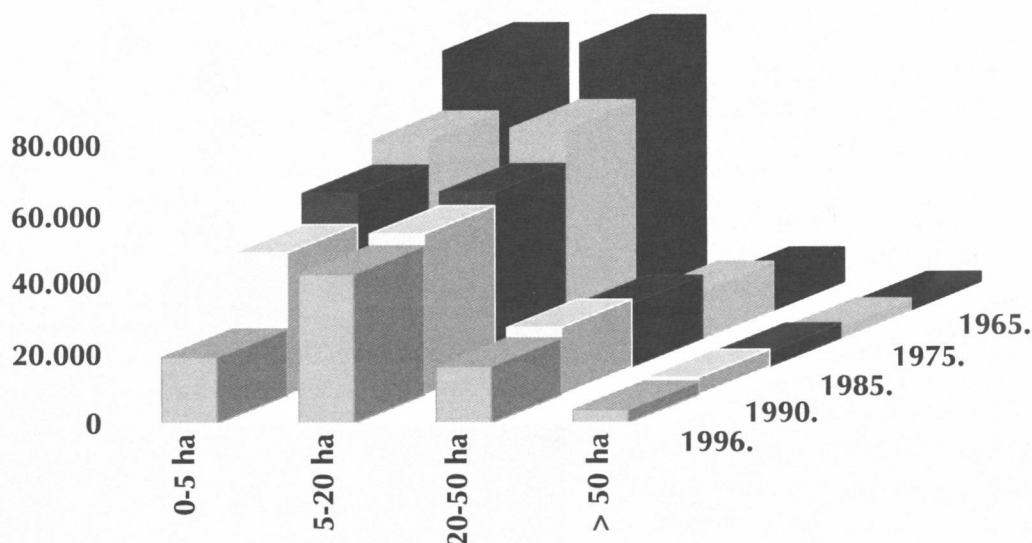
Razvitak gradskog i seoskog stanovništva u zemljama u razvoju

Podatak u milijunima (i postotak stanovništva)

Poljoprivredna poduzeća, uposlenici i mehaniziranje u području poljoprivrednih poduzeća u Švicarskoj

Izvor: Savezni ured za statistiku

Poljopriv. poduzeća	1965.	1975.	1985.	1990.	1996.
0-5 ha obrad. površ.	74.799	57.509	50.083	41.093	19.093
5-20 ha	76.976	60.705	50.430	46.549	43.025
20-50 ha	9.940	14.069	18.141	19.432	16.411
> 50 ha	699	843	1.077	1.222	950

2.13. Snaga za inkulturaciju

Lažna je misao da se regionalno ili u cijelom svijetu mogu inkulturirati oblici, da se može stvoriti religiozni život ili njegovo stvaranje treba prepuštiti stručnjacima. Kulture se, naime, stalno mijenjaju, a danas i u ubrzanoj mjeri. Stoga je vrijedno pozornosti upozorenje Ivana Pavla II. u misijskoj enciklici *Redemptoris missio*: Inkulturacija mora biti *izraz zajedničkoga života, a ne isklju-*

čivi plod učenoga istraživanja, dakle mora sam rasti u zajednici. Očuvanje tradicionalnih vrijednosti je uspjeh zrele vjere (RM 54).

Tumačimo li ovu Papinu riječ pravilno, tada bismo se smjeli osloniti na to da vjerni puk ima osjećaj za istinu i za putove inkulturacije. Ovo se istodobno smije shvatiti kao uputa dužnosnicima da formalizmom i pogrešno shvaćenim autoritetom ne guše duh.

3. Prema spasenijskom redu učovječenja

Ono što teološki o inkulturaciji treba reći u sržnome stoji u Poslanici Galaćanima. Ondje se kaže: *A kad se ispunila punina vremena, odasla Bog svoga Sina, rođena od žene i zakonu podložna, da bi otkupio one koji stoje pod zakonom i da bismo postigli sinovstvo* (Gal 4,4ss).

Ovu rečenicu Pavao piše jednoj pogansko-kršćanskoj zajednici, koja je bila u opasnosti da pod utjecajem židovskih kršćana proigra slobodu osvojenju vjerom. Nije se radilo samo o tome da njihova vjera u Krista bude prisiljena ući u židovsko-kršćansko odijelo. Iza toga, što je mnogo odlučnije, stoji kušnja ponovnog vezanja posebne Božje naklonosti na vjerno ispunjavanje zakona umjesto na vjeru u Krista. To bi, međutim, bilo *jedno drugo Evanđelje*, ponovni povratak razmišljanju da se ljudski uspjeh stavi na mjesto Božjega milosrđa i tako se besmislenim učini spasenjski i oslobađajući čin Božji u utjelovljenju. Pavao se svom oštrinom bori protiv takva držanja. On ponavlja: *Tko to propovijeda, neka bude proklet* (usp. Gal 1,8s) i: *Čujte što vam kažem ja, Pavao: Ako se budete dali obrezati, Krist vam ništa neće koristiti* (Gal 5,2). Očito je velika kušnja da se u nasljedovanju Krista oponaša ono što je u njegovu životu kao Židova igralo ulogu i da se to proglasi obvezatnim za kršćanski život.

3.1. Rođen od žene

Od žene rođen znači: Isusa se po njegovu izgledu može prepoznati kao dijete njegove majke, po tjelesnoj građi i boji kože kao Semit. Kao i druge majke, i Marija je svoje dijete i mladića socijalizirala u svoju kulturu. Ovu je kulturu određivao Božji zakon, kako se u Bibliji kaže, kao i svijest pripadnosti izabranom narodu.

Drugi dio rečenice kod Pavla *Zakonu podložan* uvodi nas u teologiju otkupljenja. Od svoga posebnoga, "izabranoga" naroda Bog zahtijeva da

Isusova obrezanje, 15. stoljeće

cijelu Toru doslovno ispunjava i da bude dostojan njegove posebne naklonosti i milosti. Zahtjevima zakona, a time prema židovskom shvaćanju i zahtjevima Božjim, nije dorastao nitko tko je već začet u grijesima (usp. Ps 51,7). Stoga je na svijet morao doći Pravednik i jednom zauvijek, kao predstavnik svih, ispuniti zakon, zaslužiti Božju milost i sve otkupiti od tereta zakona. Pozivajući se na njega smiju svi, kad misle na Boga i njemu se klanjaju, bez tjeskobe svaki put upotrijebiti na svoj jezik prevedeno ime odmila izraelske djece za njihova oca i reći *Abba*. On je, naime, sve vjerom u njega, poslanika Božjega, oslobodio od toga da se automatski osjećaju dužnima.

Što ovo govori za našu temu inkulturacije? Kako to formulira najviši autoritet Crkve, Drugi vatikanski koncil, inkulturacija se treba dogoditi prema spasenjskom redu utjelovljenja. Prema ovome,

3.2. Svaka je kultura pozvana da bude tlo riječi

Kako je vječni *Logos* u konkretnoj židovskoj kulturi uzeo *tijelo*, tako treba da se riječ Poruke prihvatiti u ostalim kulturama. Načelno je svaka kultura primjerena i pozvana da oblikuje *njivu* za vjeru u Krista. Nije li Božji Duh već u *sjemenju*

treba zaključiti da je Bog toliko ljubio svijet da je dao da njegov Sin postane čovjekom, tj. jedan od njih (usp. Iv 3,16).

riječi djelotvoran u srcu svakoga čovjeka, kao i u njegovu religioznom traganju. *Nazočnost i djelovanje Duha ne dotiču samo pojedinačne ljude, nego i društvo i povijest, narode, kulture, religije. Duh također stoji na početku plemenitih ideala i dobrih inicijativa čovječanstva na njegovu putu.* (RM 28). Ovom rečenicom naglašava misijska okružnica *Poslanje Otkupitelja* (Redemptoris missio) držanje Drugog vatikanskog koncila.

3.3. Kulture na ispitu

Kao što je Isus na proročanski način kritizirao pogrešne razvoje sinagoge i društva i propovijedao novo shvaćanje Božjega sinovstva, tako će i danas njegovu poruku svaku kulturu i svaki kulturni razvitak staviti na ispit. To često znači korekturu tradicionalnih predodžbi, ali i naglašavanje i potvrđivanje vrijednosti koje stoje bliže Evanđelju nego što su npr. one koje su svoj izražaj našle u zapadnoj povijesti. Tako su npr. kulture, koje zemlju i tlo smatraju općim posjedom bliže Kristovu razmišljanju kao i mlade Crkve, nego ona iz kršćanske Europe izvezena *kultura plota* s njezinim strašnim izraslinama, koje ljude dovode do toga da nižu kuću na kuću, polje na polje dok više ne ostane nimalo mjesta za druge (usp. Iz 5,8).

Crtež iz Azije

3.4. Između zahtjeva i stvarnosti

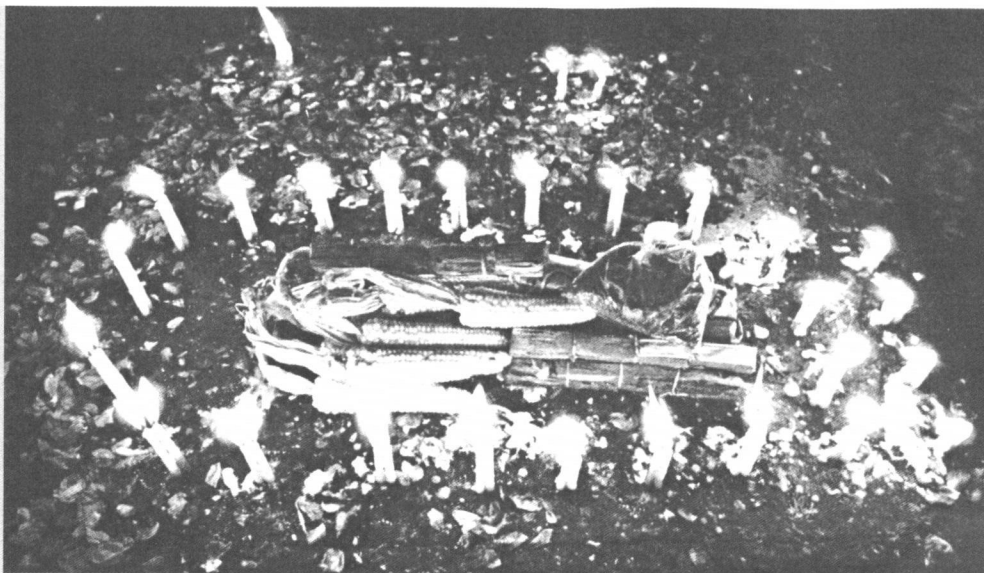
U cjelini, Crkva je neprestano naglašavala potrebu inkulturacije. Tako i papa Pio XII. U svojoj misijskoj okružnici *Evangelii praecones* (Navjestitelji Evanđelja) iz godine 1951. on piše: *Crkva je od svoga početka do naših dana smatrala pravilo najviše mudrosti da primanje Evanđelja ne razara i ne odstranjuje prirodene sklonosti, darove dobra, plemenita i lijepa što različiti narodi posjeduju* (EP 69). I nastavlja *Stoga Katolička crkva ni-*

je prezirala i odbijala uvjerenje pogana, nego ih je oslobođene od bilo kakve zablude i nesavršenosti kršćanskom mudrošću dovela do savršenosti (EP 70). Takve je riječi u pozadini povijesti zadnjih 800 godina teško razumjeti. One su izraz kršćanske samosvijesti da, slično židovsko-kršćanskoj zajednici u Jeruzalemu, vidi sve ovo ostvareno samo u rimskom obliku Katoličke crkve. Unatoč načelnom priznanju inkulturacije na Drugom vatikanskom koncilu, Crkva ima velikih poteškoća u pretakanju u praksu priznate potrebe. Ulazak u bilo koju kulturu ne može se

Chichicastenango,
Guatemala.

*Bogu i majci prirodi
u zahvalu za dobru
žetvu Indijanci prinose
blagoslovljenu vodu,
tamjan, kukuruz
i listove ruža.
Kukuruz je za sve
Indijance jedno
od najvažnijih
prehrambenih sredstava
i simbolično predstavlja
plodnost, bogatstvo
i prirodna dobra.*

postići centralno ili izvana. To mora ostvariti mjesna zajednica ili Crkva. Znak je zrelosti nalaženje vlastitih putova i hod njima a da se ipak ne izgubi iz vida i ne ugrozi zajedništvo s općom Crkvom.

3.5. Uloga religijskih zajednica

Sloboda duha nije uvijek tijekom povijesti neprestano poticala muškarce i žene da kao pojedinačni borci u smislu Evanđelja obnavljaju Crkvu u glavi i udovima. Ona je također, neprestano poticala ljude na pristupanje posebnim religij-

vom. Tako ovaj trud oko kulturacije sličí planiranju koje zahtijeva sigurnost koraka, obzir i duhovnu slobodu.

skim zajednicama. Mnoge od njih su danas istodobno udomaćene u različitim regijama, kontinentima i kulturama. Najidealnije se mjesna skupina uključi u ondje izraslu kulturu. No, ona svojim iskustvom kao nadregionalna ili svjetska zajednica tvori važan vezni član prema drugim kulturnim područjima i prema općoj Crkvi.

4. Inkulturacija kao franjevačka zadaća

4.1. Prema prilikama mjesta i vremena...

Ono što vrijedi za religiozne zajednice općenito vrijedi i za ljude koji su svoj život upravili prema Franji i Klari i osjećaju se preko svoje vlastite zajednice povezanim s cijelom franjevačkom obitelji.

Ovo svjetsko iskustvo koje od početka daje smjer osnovnom tečaju o franjevačkoj misionarskoj karizmi, moglo bi pomoći i Crkvi u prihvatanju potrebnoga *utjelovljenja riječi* jer predstavlja uzorak *jedinstva u mnogostrukosti i različitosti* (Crkva kao zajednica, 16).

Franjo i njegova braća među siromašnima i gubavcima.
Ifakara Tanzanija

Iskustvo s tuđim načinom života i dosada nepoznatom klimom odrazilo se u Pravilu reda sv. Franje u riječi: *Braća se trebaju odijevati prema mjestu i vremenu i hladnim krajevima* (Ppr 4). Kad su, naime, prva braća s Jordanom iz Speyera, došla preko Alpa u Njemačku u svojoj otrcanoj, umbrijskoj seljačkoj odjeći, nisu ih samo ismijavala djeca na ulici, nego su se i smrzavali tijekom dugih hladnih zima. Mudri savjet Pravila Prvoga reda bilo je nešto kao poziv na inkulturaciju.

4.2. Po uzoru na transplantaciju

Moramo, nažalost, konstatirati: i franjevačka je obitelj, kao i Rimska crkva, u svojim mnogostrukim oblicima, najčešće bez posebnog razmišljanja u smjeru inkulturacije, jednostavno poduzimala transplantacije odgovarajućega društva u drugu kulturu. To vrijedi za odjeću, gradnju samostana, način življenja i običaje jedne zajednice kao i sebi nametnute zadaće. U tomu se danas može utvrditi izvorno nacionalno podrijetlo pojedinačnih zajednica.

Međutim, još više je neupitna transplantacija kulturalnih vrijednosnih mjerila. Npr. ideja da se roditelji zbog priključenja njihova djeteta nekoj religioznoj zajednici odriču svakog prirodnog zahtjeva

4.3. Na strani siromašnih za pravednost i pomirenje

Opredjeljenje za siromašne, što je latinsko-američka Crkva ponovno pozvala u svijest kao bitnu obvezu naše vjere u Krista cijele Crkve, danas je tako neudobno, a upravo sada i opasno, kako je to bilo u vrijeme brata Franje. Budući da su siromašni u najviše slučajeva učinjeni siromašnima, tj. da je to rezultat grešnoga držanja drugih, na prvom mjestu stoji borba za pravednost, za obespravljene i bezglasne. I franjevački su ljudi često u opasnosti da govore o miru i pomirenju prije nego je postignuta pravednost i spremnost na pokoru krivice i zločina. Međutim, putovi pokore i pomirenja su vrlo duboko obilježeni odgovarajućom kulturom. To nam pokazuje besplodnost mnogih mirovnih pothvata Ujedinjenih naroda.

Što bi Franjo o tome stvarno rekao možemo samo naslućivati. Znam, međutim, da je on za svoje vrijeme bio izvanredno otvoren i slobodan čovjek i da ga se dojmila pobožnost muslimana i oblici njezina izražavanja, dakle njihova kultura.

Franjo je gospodu Jakobu jednostavno prekrstio u *brat Jakoba* da bi riješio crkveno-pravno pitanje žene u zajednici braće. Tako smijemo pretpostaviti da je inkulturacija bila važna težnja brata Franje.

va koji bi na temelju njihove kulture mogli imati prema svojoj djeci. Kod najviše naroda pripada doživotna briga za roditelje njihovoj kulturalnoj *četvrti zapovijedi*. Ovoj se obvezi nitko, ni biskup, ni svećenik, ni redovnik ili redovnica, ne može izmaknuti a da pritom ne bi sagriješili ili pali u teški unutarnji konflikt. Pritom se ovaj konflikt ne rješava tako što bi se morala odvagati *natprirodna* vrednota Evandjelja i *prirodna* vrednota obitelji. Odvagati treba određenu varijantu Četvrti zapovijedi nasuprot nekoj drugoj koja, između ostalog, nije manje evandeoska. Neka bi inkulturirana zajednica prigodom primanja nekog subrata ili susestre morala, dosljedno ovome, preuzeti doživotnu brigu oko njihovih roditelja. Pritom se radi o poštovanju kulturalne pozadine neke osobe i njezina prava da se u ispunjavanju Četvrti zapovijedi obveže na tuđe vrijednosne predodžbe.

Često se pogrešno shvaća dobra volja za pomoć. Ljudima odgovarajućih kultura još su nerazumljiviji sudski procesi prema međunarodnim, osobito europskim uzorcima. To posebno vrijedi kad žrtve moraju gledati kako su suci prisiljeni osloboditi zločince protiv čovječnosti uz pomoć spretnih i skupih branitelja i *nedostatka dokaza*. Mir se ne može stvoriti bez kajanja. Stoga su ljudi npr. u Mozambiku na različitim razinama, sve do sela, oblikovali *komisije za istinu*. Uz njihovu se pomoć iznose na vidjelo strašna i često potisnuta djela nasilja i ubojstava u kojima su sudjelovali optuženi. Na temelju dokazane istine mogu i sami tuženi ocjenjivati svoje ponašanje. Umjesto da se priginju pred presudom i osuđivanjem drugih, oni sami daju pokoru i tako postižu prvi korak prema svakodnevnom pomirenju. Slični putovi pomirenja postoje i u Južnoj Africi kao i u Gvatemali.

Iz: *Adveniat*, 12/97.

Ova nas praksa podsjeća na ranu Crkvu u kojoj se svađe u zajednici nisu raščišćavale pred svjetovnim sudištem, nego su ih sami kršćani rješavali. Ova praksa također pojašnjava da postoje drugi, kulturom uvjetovani, oblici rješavanja konflikata i drugo shvaćanje pravednosti i pokore, koje je možda bliže Evandelju nego u Europi razvijeni i međunarodno priznati oblici izricanja pravde i kazne za zločine i nasilja.

Čini se da je opisana situacija jedan poseban i dvostruki izazov za franjevce. On bi, s jedne strane, ležao u duhovnom držanju *podložnosti svakome stvorenju*, dakle ne nastupati kao *mirotvorac* koji stvara pobjednika i gubitnika, a time i novi materijal za konflikt; s druge strane, u jednom osjetljivom osjećaju za oblike služenja pomirenju, koji su razvijeni u svakoj kulturi ili bi se mogli razviti iz njihovih vrijednosnih predodžbi.

**4.4. Natrag k izvorima
s pogledom naprijed**

Franjo i Klara su započeli jedan pokret. On je bio odgovor iz zapadne kulture na prodor ranog kapitalizma, a isto tako i na jednu Crkvu koja je, zabavljena sama sobom, kako se činilo, izgubila pogled za svoju zadaću diljem svijeta. Danas se,

u ne manje dramatičnom vremenu svjetskih razmjera, u kojemu se narodi moraju suočiti s neobuzdanim kapitalističkim tržišnim razmišljanjem pod natuknicom *globaliziranje* i rastućom svjetskom civilizacijom pod natuknicom *svjetsko selo*, traži duhovnost Franje iz Asiza kako to već dugo nije bio slučaj.

Čini se da je nezaustavljiv razvitak u tržišnim centrima i mamutskim gradovima.

U zgusnutim urbanim prostorima ljudi žive i razvijaju jednu kulturu koja preskače kontinente, vrijednosne sustave i religije. Želi li Crkva i među ovim ljudima moći ispuniti svoju zadaću uvjerljivog naviještanja poruke o Božjem kraljevstvu i tako pridonijeti da buduća kultura zadrži čovječnost, njoj će biti potrebni ljudi, koji, kao nekoć Franjo i Klara, nude življene odgovore.

Slum u Indoneziji. Iz: ite, 5/91.

Crkveni i franjevački izvori

Biblija:	Iz 5,8; Ps 51,7; Mt 15,11; Iv 3,16; Dj 2,42; 15,28s.; 1 Kor 23; Gal 2,11; 4,4ss.; 1,8s.; 5,2
Crkveni dokumenti:	AG 22; EN 20; EP 69s.; LG 23; RM 28; 27; 52ss.; Puebla 386
Izvorski spisi:	Pun; Ppr
Međufanjevački dokumenti:	
OFM – IOFMCap – OFMConv	
OSC (klarise)	
OSF (TOR)	
Franjevačka zajednica: FZ	
Nadopune	

Uputa: Sudionici tečaja neka nadopune podatke o izvorima

Kao pripremu za sljedeće vježbe pročitaj Dj 17, 16.32 i sljedeće citate:

a) Iz misijske okružnice *Sancta Dei civitas*, 1880, pape Leona XIII.

"Sveti grad Božji", koji predstavlja Crkvu i koji nije omeđen nikakvim državnim granicama, primio je od svoga utemeljitelja moć širenja prostora svoje kolibe i krzna svojih šatora.

Ipak su mnoge i žestoke oluje, koje su se razbuktavale protiv Crkve, ... naudile i ustanovama koje su bile utemeljene za civiliziranje barbarskih naroda.

b) Apostolsko pismo *Maximum illud*

Dužnosti misionara

1. "Stav internacionalnosti". A sada se obraćamo na sve vas, dragi sinovi, koji ste zaposleni u Gospodnjem vinogradu. Prvenstveno u vašim rukama leži istodobno sa širenjem kršćanske mudrosti i spas tolikog broja duša... Vama predano poslanje je upravo božansko i uzvišeno daleko iznad siromaštva ljudskih obzira: nositi svjetlo onima koji skapavaju u sjeni smrti, otvarati put spasenja onima koji žure u propast. Shvatite, stoga, da je svakomu od vas Gospodin rekao: 'Zaboravi svoj narod i očinski dom' i mislite na to da vi trebate širiti ne kraljevstvo ljudi nego kraljevstvo Kristovo; da ne trebate pridobivati ljude za domovinu ovdje na zemlji, nego za domovinu koja je gore. Stoga bi uistinu bilo žalosno kad bi bilo misionara koji bi zaboravili svoje dostojanstvo i mislili više na zemaljsku nego na nebesku domovinu... To bi za apostolski posao bila odvratna kuga...

2. Ako bi on (misionar) provodio bilo kakve zemaljske interese, a ne nastupao u svakom slučaju kao čovjek apostolske svijesti, nego, makar i

prividno, kao agent svoje domovine, odmah bi njegovo sveukupno djelovanje kod mnoštva izazvalo sumnju. Ove bi se ljude lako moglo zavesti na to da pomisle kako je kršćanska vjera državna religija kojega inozemnog naroda, a prihvatiti kršćansko značilo bi podvrgnuti se okrilju neke vanjske države i odreći se svoga vlastitog državljanstva.

Veliku nam brigu zadaju određeni izvještaji o misijama, koji su u novije vrijeme objavljeni. Čini se da njihova namjera nije u prvoj liniji širenje kraljevstva Božjega, nego veći ugled vlastite države ... Tko ovo ime zaslužuje nije nikakav katolički misionar. Ne, on će se, na protiv, uvijek truditi da ni u kom slučaju ne bude poslanik svoje nacije, nego poslanik Kristov.

3. Stjecanje solidnoga obrazovanja. Prije nego što misionar započne svoje apostolsko djelovanje, mora se temeljito pripremiti, makar se čuli glasovi koji govore da se onaj koji naviješta Krista sasvim neciviliziranim narodima ne mora dobro snalaziti u svim područjima znanja. U struku koju misionar mora temeljito poznavati spada u prvom redu svakako jezik naroda čijemu se spasenju on želi posvetiti.

c) Enciklika *Rerum Ecclesiae*, 1926, pape Pija XI.

1. Tko pozorno prati povijest Crkve ne može previdjeti sljedeću činjenicu: Od prvih vremena dugo očekivanoga spasa rimski su pape svoje misli i brige posvećivali tomu da narodima 'koji sjede u tmini i sjeni smrtnoj' (Ps 106.10) done-su svjetlo evanđeoskog nauka i dobročinstva kršćanske civilizacije.

32. Europski narodi imaju, takoreći, sredstva spasenja u ruci i manje su udaljeni od spasenja nego pogani, osobito oni još divlji i necivilizirani.

36. Možda se još nikada nije dovoljno razmišljalo o tome koje su metode i koji planovi u početku bili temelj širenja Evandjelja i utemeljenja Crkve Božje svugdje među poganskim narodima. ... Podsjetili smo na to da je u prvim pisanim dokumentima staroga kršćanstva jasno vidljivo da kler kojega su apostoli postavili za glavara svakoj novoj zajednici, nije potjecao izvana, nego da je bio biran i odrastao među domaćim ljudima onoga područja. Kakvu bi, dakle, drugu svrhu imale misije nego u tako beskrajnim područjima Kristovu Crkvu utemeljiti i opravdati? I od čega bi se ona danas trebala sastojati ako ne iz svih onih elemenata, iz kojih je ona kod nas nekoć izrasla, tj. od naroda i klera određenoga područja, od vlastitih redovnika i redovnica? Zašto bi domaći kler trebalo držati daleko od obarađivanja njegove vlastite njive, tj. od vođenja naroda?

37. Stoga nije samo naša želja, nego i naša volja i zapovijed da svi misijski poglavari prihvate ovu inicijativu kako su je ondje pojedinci započeli i da je na sličnim temeljima pokrenu. Vi, naime, ne smijete nijednoga nadobudnog urođenika držati daleko od svećeništva ili apostolata pod pretpostavkom da je pozvan Božjim nadahnućem.

38. ... Tko takve urođenike smatra manje vrijednim i neintelligentnim ljudima, sigurno pogrešno sudi. Osim toga, postoji još jedan razlog zašto ne smijete trpjeti da se domaći svećenici drže na nižem stupnju i da se odgajaju za nevažnije dužnosti kao da ne posjeduju isto svećeništvo kao i vi misionari.

39. ... Ako bi, dakle, urođenici htjeli stupiti u stare redovničke zajednice, zabranjeno vam od toga ih odvracati i odbijati.

d) Enciklika *Evangelii praecones*, 1951, pape Pija XII:

70. Mi smo u svojoj prvoj enciklici "*Summi Pontificatus*" napisali sljedeće:

"Izuzetno mnogo istraživanja i ispitivanja tijekom vremena zajedno sa žrtvama i predanjem su djelo navjestitelja božanske riječi, koje imaju za cilj olakšavanje dubljega razumijevanja i poštovanja različitog kulturnog blaga kao i podizanja duhovnih vrijednosti u svrhu boljega i životnijega naviještanja Kristove radosne poruke. Sve što u običajima i navikama ovih naroda nije neodvojivo povezano s vjerskom zabludom, uvijek se dobrohotno ispituje i gdje je moguće – zaštićuje i potiče." Međutim, u našem nagovoru voditeljima Papinskog misijskog djela 1994. godine naveli smo između ostaloga: "Glasnik i vjesnik Vesele vijesti je apostol Kristov. Njegov nalog ne želi samo da se europska kultura u njezinu sadašnjem stanju prenese u daleke misijske zemlje i da se ondje širi kao što se presađuje drvo. Naprotiv, on poučavanje i odgajanje ovih naroda, koji pokatkad s ponosom pokazuju na svoju vrlo staru i visoku kulturu, treba tako oblikovati, da oni budu dobro pripremljeni kako bi principe kršćanskoga morala i nauka rado prihvatili i ostvarili. Ovi se principi mogu slagati sa svakom profanom kulturom pod pretpostavkom da su zdravi i nepokvareni. Što više, oni mogu i pojačati svoj utjecaj u obrani ljudskog dostojanstva i postizanje sreće. Iako su domaći katolici u prvoj liniji djeca velike Božje obitelji i građani njegova kraljevstva, oni ipak ostaju istodobno i građani svoje zemaljske domovine."

e) Enciklika *Princeps pastorum*, 1959, pape Ivana XXIII:

Prilagođenost domaćem svijetu vrijednosti. U poštovanju okolnosti koje nisu samo značajne za pravilni duhovni i duševni odgoj svećeničkog pri-raštaja, nego za sveukupne potrebe pojedinih naroda i njihov mentalitet, apostolska je Stolica poticala inozemni i domaći kler na studij misijske znanosti ... Obrazovanje mora ne samo obuhvatiti cijeli, pravovjerni, predani nauk Crkve, nego mora otvoriti i duh studenata i izoštriti ga za prosuđivanje njihove domaće kulture, osobito što se tiče filozofije, teologije i njihova odnosa prema kršćanskoj religiji ... Crkva se, naime, kao što vjerojatno znate, ne veže za jednu jedinu kulturu kao da bi ova bila jedina njoj prikladna a sve druge vrijedne odbacivanja. Ona se ne baca u

ruke kulturi Europe i zapadnih naroda koliko god je prema svjedočenju povijesti s njom usko vezana. Zadaća, naime, koja je povjerena Crkvi ima za predmet religiju i vječni spas ljudi. Crkva, koja uvijek ostaje mlada i obnavljana dahom Duha Svetoga, uvijek je puna priznanja i spremnosti na prihvaćanje. Ona, štoviše, i potiče sve što duševno i duhovno pridonosi časti čovječanstva, makar ono i u drugim dijelovima svijeta imalo svoje ishodište, a ne samo na prostoru Sredozemnog mora, gdje je prema Božjoj providnosti bila kolijevka njezina djetinjstva (usp. Govor na 2. Svjetskom kongresu pisaca i umjetnika crne rase, *Osservatore Romano*, 3.4.1959, 1).

f) Apostolsko pismo *Evangelii nuntiandi*, 1975, pape Pavla VI:

20. Važno je – i to ne samo dekorativno kao nekakav površni premaz, nego vitalnom snagom u dubini i do korijena – evangelizirati kulturu i kulture čovjeka u punom i sveobuhvatnom smislu, koji ovi pojmovi imaju u *Gaudium et spes* (br. 53), pri čemu se uvijek ide od osobe, a tada uvijek prema odnosima osoba međusobno i s Bogom. Naravno je da se Evanđelje, a time onda i evangeliziranje, ne identificiraju s kulturom i neovisni su prema svim kulturama. Ipak, kraljevstvo koje Evanđelje naviješta žive ljudi koji su vrlo duboko vezani sa svojom kulturom i osnivanje Božjega kraljevstva ne može se odreći toga da se služi određenim elementima ljudske kulture i kulturâ. Neovisni, doduše, o kulturama, Evanđelje i evangeliziranje nisu nužno nespojivi s njima, nego su sposobni prožeti ih a da im se pritom ipak ne podlože.

g) Enciklika *Redemptoris missio*, 1990, pape Ivana Pavla II:

37 b) Novi socijalni svjetovi i fenomeni: Brze i duboke promjene, koje danas karakteriziraju svijet, osobito južnu polovicu, imaju jak utjecaj na sliku misije: gdje su nekoć vladali ljudski stabilni socijalni odnosi, danas je sve u pokretu. Pomislimo npr. na urbaniziranje i masivni rast gradova, prije svega ondje gdje je pritisak stanovništva najjači. Već danas u mnogim zemlja-

ma više od polovice stanovništva živi u nekoliko velegradova, u kojima se problemi čovjeka često pogoršavaju upravo zbog anonimnosti u koju se ljudi smatraju uronjenima.

U novije se vrijeme misijska djelatnost razvijala pretežno u napuštenim područjima, daleko od civiliziranih centara i u područjima koja su bila nepristupačna zbog poteškoća u komunikaciji, jezika i klime. Danas se slika misije vidljivo mijenja: prednost bi trebali dobiti gradovi u kojima nastaju novi običaji i stilovi života, novi oblici kulture i komunikacije, koji sa svoje strane utječu na stanovništvo. Točno da "opredjeljenje za siromašne" mora voditi do nezapostavljanja onih skupina ljudi koje su izolirane i stoje na rubu. Točno je, međutim, i to da se pojedinačnim i malenim skupinama ne može naviještati Evanđelje ako se zapostave oni centri u kojima takoreći rastu novi ljudi s novim modelima razvoja. Mlade nacije imaju svoju budućnost u gradovima.

Kad se govori o budućnosti, ne smije se zaboraviti mladež koja u brojnim zemljama predstavlja više od polovice stanovništva. Kako Kristova poruka dođe do nekršćanske mladeži koja tvori budućnost čitavih kontinenata. Očigledno je da dosadašnja sredstva pastoralna nisu više dovoljna. Potrebne su udruge i institucije, kuće za mlade, kulturalne i socijalne inicijative za mlade. To je polje rada gdje se moderni kršćanski pokreti mogu razviti u velikoj mjeri. U velike promjene sadašnjosti spadaju useljenici i iseljenici, preko kojih nastaje jedan novi fenomen: brojni nekršćani dolaze u zemlje s kršćanskom tradicijom; pruža se prigoda za nove kontakte i kulturne izmjene; Crkva se smatra pozvanom na prihvaćanje, dijalog, na pomoć, jednom riječju na bratstvo. Među useljenicima izbjeglice zauzimaju posebno mjesto i zaslužuju punu pažnju. Ima ih na milijune u cijelom svijetu i sve ih je više. Oni su izbjegli ispred političkog tlačenja i neljudske bijede, od smrti glada i suše u katastrofalnim razmjerima. Crkva ih mora prihvatiti u krilo svoje apostolske skrbi.

Konačno, moramo podsjetiti i na često nepodnošljive situacije siromaštva koje postoje u mnogim zemljama i koje stoje na početku masovnog odlaska. Ove su neljudske situacije izazov za

zajednicu Kristovih vjernika. Naviještanje Krista i Božjega kraljevstva mora za ove narode postati jednim ljudskim elementom otkupljenja.

37 c) Područja kulture i novi areopazi: Nakon što je Pavao propovijedao na brojnim mjestima, došao je u Atenu i našao se na areopagu; ondje je navijestio Evanđelje na jeziku koji je njegovu okolišu bio primjeren i razumljiv (usp. Dj 17, 22-31). Areopag je u to vrijeme predstavljao kulturni centar obrazovanoga atenskog naroda; on se danas može shvatiti kao simbol za nova područja kojima treba navijestiti Evanđelje. Takav prvi areopag novoga vremena je svijet komunikacije, koji čovječanstvo sve više ujedinjuje i – kako se obično kaže – čini jednim "svjetskim selom". Sredstva komunikacije igraju tako važnu ulogu da su ona za mnoge postala glavnim instrumentom informacije i obrazovanja, vođenja i savjetovanja za individualno, obiteljsko i socijalno ponašanje. Prije svega nove generacije rastu u svijetu koji je tim obilježen. Možda je ovaj areopag ponešto zapostavljen. U svakom slučaju, uvođenje masovnih medija nema samo svrhu mnogima Evanđelje učiniti pristupačnim ... nego i sama Poruka mora biti integrirana u ovu "novu kulturu" koju je stvorila suvremena komunikacija.

52. U svojoj misiji među narodima Crkva se susreće s različitim kulturama i uključuje se u proces inkulturacije. Ona je nužno obilježila sveukupni put Crkve, a danas je osobito važna i hitna... inkulturacijom Crkva čini Evanđelje živim u različitim kulturama i istodobno dovodi narode s njihovim kulturama u zajednicu sa

samom sobom i prenosi im vlastite vrijednosti tako što i sama uzima ono što je u ovim kulturama dobro i tako ih iznutra obnavlja. Sa svoje strane Crkva inkulturacijom postaje razumljivijim znakom svoga bića i bolji instrument misije. Zahvaljujući ovakvom djelovanju mjesnih Crkava i sama se opća Crkva u svojim različitim oblicima življenja obogaćuje u izražajnim oblicima i vrednotama, kao u naviještanju Evanđelja, u kultu, u teologiji, u karitasu. Ona dublje upoznaje i izražava Kristovo otajstvo što je potiče na stalnu obnovu.

53. Misionari koji dolaze iz drugih Crkava i zemalja, moraju se uključiti u socio-kulturalni svijet onih kojima su poslani i moraju nadvladati ograničavajuća obilježja vlastitoga podrijetla. Oni moraju naučiti jezik područja u kojemu djeluju, moraju upoznati najznačajnije izražajne oblike određene kulture i moraju vlastitim iskustvom otkrivati njezine vrijednosti... Evanđelje nadahnjuje kršćanske zajednice u razvitku.

Tako one mogu svoje vlastito kršćansko iskustvo sve bolje na originalan način izražavati, u skladu s vlastitim kulturalnim tradicijama, ali uvijek u skladu s objektivnim zahtjevima vjere. Prije svega u odnosu na osjetljiva područja inkulturacije trebaju mjesne Crkve određenoga područja surađivati međusobno i s općom Crkvom u uvjerenju da ih samo trud oko opće i mjesne Crkve čini sposobnim za prenošenje blaga vjere u opravdanu raznolikost svojih izražajnih oblika. Tako skupine koje su prihvatile Evanđelje, nude elemente za "prijevod" poruke Evanđelja...

1. vježba:

Opiši kulturu Atenjana, kako nam je predstavljaju Djela Apostolska 17, 16-34.

Pitanja:

1. Kako Pavao vrednuje ovu kulturu?
2. Postoje li paralele s današnjim duhovnim strujanjima?

2. vježba:

O *Redemptoris missio* 37 b):

Pitanje:

Što znači ova tvrdnja o inkulturaciji?

3. vježba:

O *Redemptoris missio* 37 c):

Pitanje:

Što bi značilo kad bi ovaj tekst stajao pod naslovom *Područja misije ad gentes* (poslanje k poganima)?

4. vježba:

O svim navedenim tekstovima crkvenog učiteljstva:

Zadaća:

Pokušaj ocrtati prepoznatljivi duhovni razvitak.

5. vježba:

O navedenim tekstovima učiteljstva o temi *misija*:

Pitanja:

1. Koji se razvitak može primijetiti s obzirom na
 - a) vrijednosti drugih religija
 - b) ulogu Crkve?
2. Što znači rečenica:
Obrazovanje mora izoštriti duh studenata za prosuđivanje njihove domaće kulture, osobito u odnosu na filozofiju, teologiju i njezin odnos prema kršćanskoj religiji?

Primjene E

Prva primjena

Pitanja:

1. Poznaješ li druge filozofije i zapadne teologije?
2. Koje?
3. Kako je ovo poznavanje promijenilo i produbilo tvoj odnos prema vjeri?

Druga primjena

Još jednom o *Redemptoris missio*

Pitanja:

1. Kako tvoja zajednica i kako ti sam vidiš razvitak *novoga čovječanstva* s njegovim razvojnim modelima?
2. Kakvi konkretni odgovori postoje na ove *nove areopage*?

Treća primjena

Pročitaj sljedeću priču i upitaj se o svome stavu, osobito s obzirom na prisposobu o milosrdnom Samaritancu.

Jedna (gotovo) istinita priča

Karlo i Marija su se upoznali na semestarskom balu njihova fakulteta. Oboje su studirali socijalnu pedagogiju i došli iz katoličkih obitelji s više djece. Za njihov izbor zvanja bila je presudna odgovornost i obzir prema mladoj braći i sestrama kao i rano uvježbavanje socijalnog ponašanja. Oboje su bili zaljubljeni i uskoro su ušli u jednu zajedničku, nešto prostraniju studentsku prostoriju. Njihovim roditeljima to nije ostalo nepoznato pa su svojoj djeci uputili oštre prijekore. Nisu htjeli prihvatiti da njihova djeca žive u *divljem braku*. Kako njih oboje nisu to htjeli poslušati, obratili su se roditelji studentskom dušobrižniku s molbom da im probudi savjest i insistira na skorom vjenčanju. Dušobrižnik, koji je njih poznao, pokušao je umiriti uznemirene roditelje. Oni to, međutim, nisu nikako razumjeli. Ta oni su kao pravi katolici znali da se dušobrižnik mora dokraja zauzeti za to da njihov divlji zajednički život dovede u *red* pred Bogom i Crkvom. Što roditelji nisu znali? Ovo dvoje je uz financijsku pomoć dobro izlazilo na kraj i nisu morali, kao drugi studenti, raditi preko semestar-

skih praznika. Tako su mogli redovito putovati na more na tri tjedna i tri su godine uzimali sa sobom i dva bolesna spastičara (grčenje mišića). Ovi su jedva mogli hodati a i inače bili su bespomoćni. I, naravno, u kampu su izazivali pozornost. Često su Karlo i Marija, a što je još gore, i oba spastičara, morali čuti primjedbe da je s njihove strane drskost što drugi na obali moraju dijeliti mjesto s takvim ljudima jer za njih postoje domovi. Kad je dušobrižnik prvi put za to čuo, pala mu je na pamet usporedba o milosrdnom Samaritancu. Bilo mu je čudno da *razbojnici* u ovom slučaju mogu biti više i manje dobro građeni, osunčani ljudi koji žive u "uređenim odnosima". Uostalom, od nekadašnjih studenata postali su socijalni pedagozi. Kao bračni par, oni s vlastitom djecom rade u jednom dječjem selu (Othmar Noggler OFMCap).

Pitanja:

1. Kakve se kulturalne promjene pokazuju u ovoj priči?
2. Kako bi se ovdje morala dogoditi *inkulturacija*?
3. Poznaješ li slične slučajeve?

Četvrta primjena

Pročitaj sljedeću priču:

David, čovjek srednje dobi, sjedi pred svojom kolibom i dijelom da mu prođe vrijeme, dijelom iz hobija rezbari na jednom korijenu. Danas ga je

našao uz jedan potok kad je krave vraćao kući. Zadovoljan je. Ponekad povuče iz lule koju mu je njegova žena davno poklonila. Oprezno traži sliku koja ga gleda iz staroga korijena i koju on sada svojim nožem želi oživjeti.

Zadovoljan je. Za nekoliko dana, kad se pojavi prva četvrt mjeseca, doći će njegov sin koji nosi njegovo ime, David. On bi ovoga sina, drugoga po redu, rado zadržao kod kuće, ali se čini da ovaj slijedi svoj poziv. Čini se da mu se događa slično njegovu starom prijatelju, liječniku. Kao i svu svoju djecu, on je i Davida poslao u misionarsku školu. Postao bi marljiv seljak – a onda ona večer kad mu povjerio da bi rado otišao ljudima koji se zovu kapucini. On je kod njih daleko dogurao, njegov sin. I doći će za nekoliko dana! – Tako on budnima drži svoje misli dok mu spretno ruke upravljaju nožićem. Pritom on i nehotice neprestano pogleda niz uski put, traži oblak prašine koji bi morao najaviti dolazak njegova sina.

David, sin, već odavno otkida na kalendaru dane, koji ga još dijele od njegova povratka kući. Ponovno tri tjedna kod kuće, kod roditelja i najmlađega brata! Ponovno će smjeti udisati poznati miris polja, životinja i otvorene vatre, koji on tako voli! A tada, završeno je. S malo sreće može stići kući za 10 do 12 sati, još prije mraka. Gvardijan, jedan Europljanin u godinama njegova oca i očinski prijatelj, dao mu je dovoljno novca za putovanje kući i jedan izlet s roditeljima. Hoće li otac i majka uopće htjeti ići? Njegov će se mladi brat svakako diviti automobilu terencu i htjet će stalno biti prisutan kao što se ni on nije odvajao od o. Stjepana kad je imao 12 godina.

Zabavljen takvim mislima, spretno upravlja svojim vozilom i evo ga, brže nego što je očekivao.

Nakon srdačnoga pozdrava s roditeljima i mladim bratom, sjede otac i sin pred kolibom i čekaju večeru koju majka upravo pripravlja. Zidom se još prelijeva sjaj dana, dok se okolo širi vrlo hladna večer. Šuteći uživaju radost što su ponovno zajedno. Tada otac pokaže na svoju košulju i reče: *Vidi kakvu jadnu košulju nosim!* Sinu nije ništa palo na pamet. Upravo se htio ocu suprotstaviti, reći da je košulja u redu. Otac ponovi svoje pitanje a mladi kapucin iznenada osjeti kako mu krv puni lice. Nije donio nikakav poklon! Najprije pomisli: *Da je gvardijan, imao bi..., ne, to je moja krivica. Ja sam to zaboravio!* A sljedeće ga pitanje zaokuplja još dugo ove večeri, zapravo sve do danas: *Zar ja više nisam Afrikanac, da nisam u duši postao bijelac?* (Othmar Noggler, OFMCap).

Pitanja:

1. Živiš li s braćom ili sestrama drugih kultura?
2. U kojoj mjeri ti i tvoja zajednica pokazujete obzir prema ovim ljudima?
3. U kojoj mjeri važi tvoj ili vaš način život kao jedini obvezujući?

Amaladoss, M.,

À la Rencontre des Cultures. Comment conjuguer unité et pluralité dans les Églises? (Pariz, 1997).

Berger, P. L.,

Auf den Spuren der Engel (Frankfurt, 1970).

Berger, P. L./Lukmann, T.,

Die gesellschaftliche Konstruktion der Wirklichkeit (Frankfurt, 1969).

Bernhart, J.,

Die philosophische Mystik des Mittelalters von ihren antiken Ursprüngen bis zur Renaissance (München, 1922/Darmstadt, 1974).

Bormida, J.,

Cultura Popular y Formación en América Latina: La Formación dei Hermano Menor en América Latina (Santiago, 1979) 109ss.

Congar, Y.,

Christianity as Faith and as Culture: East African Pastoral Review 18 (1981) 304ss.

Cunin, A. M.,

Accueillir la différence: Fraternité Internationale. Les Franciscaines Missionnaires de Marie. Témoignages et interviews recueillis par M.T. de Maleissye et V. Bonnevie (Pariz, 1984) 15-19.

Dussel, E.,

El episcopado latinoamericano y la liberación de los pobres 1504-1620 (Mexiko, 1979)

Frank, K. S.,

Grundzüge der Geschichte des christlichen Mönchtums (Darmstadt, 1975).

Gensichen, H. W.,

Mission und Kultur. Gesammelte Aufsätze (Mainz, 1985).

Gordan, P.,

Evangelium und Inkulturation (Graz, 1993).

Heilmann, A./Kraft, H. (izd.),

Texte der Kirchenväter. Eine Auswahl nach Themen geordnet; sv. IV (München, 1964):

- Augustinus, Von den gebotenen und herkömmlichen Gebräuchen in der Kirche, 54s.
- Firmilian v. Cäsarea, Brief an Cyprian von Karthago, 61.
- Gregor der Große, 62s.

Holland, K.,

Mit den Massai unterwegs. Evangelisierung unter Afrikas Nomaden: Missionszentrale der Franziskaner (izd.), niz: Berichte - Dokumente - Kommentare, sv. 9 (Bonn, 1981) 26s.

Instructio Vicariorum Apostolicorum ad Regna Sinarum,

Tonchini et Cocincinae proficiscentium 1659: Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Memoria Rerum, 1622-1972, Vol. 111/2 (Rom-Freiburg-Wien 1976) 697-704.

ite,

Illustrierte Missionszeitschrift der Schweizer Kapuziner, juni 1985, Nr. 3 (*Iz ovoga su časopisa djelomice preuzeti prilozii B. Fäha, O. Nogglera, A. B. Sinaga*).

Lee, A. C. J.,

Francis of Assisi and Chuang Tzu. A Comparative Study in Religious Consciousness: Ching Feng, sv. XXVII (1984) 94-114.

Lutzbetack, L.,

Applied Missionary Anthropology (Techny 1, 1963).
Merton, T.,
Der Berg der sieben Stufen.
Autobiographie (Zürich, 1985).

Nacua, J.,

The Problem with Inculturation,
Our Lady of Lourdes Seminary
(Lipa City 4216, Philippinen).

Noggler, O.,

- 1492 und die Folgen. I. Grundmuster der Begegnung, II. Im Dienste beider Majestäten, 111. Der Traum von einer indianischen Kirche: P. Gordan (izd.), Evangelium und Inkulturation (1492-1992) 153-178 (Graz/Wien/ Köln, 1992).
- Nicht länger Filialen Roms: Mosquito Nr. 3 (Bern, 1995).
- Christlicher Glaube und Christentum - ihr Verhältnis zu einer indigenen Religion: G. Riße, u.a. (izd.), Wege der Theologie: an der Schwelle zum dritten Jahrtausend (Paderborn, 1996).

Nunnenmacher, E.,

Kultur: Lexikon Missionstheologischer Grundbegriffe, K. Müller/f. Sundermeier (izd.), (Berlin, 1987) 235.

Perera, M.,

Construire le Royaume: Fraternité Internationale (vidi A. M. Cunin) 21-24.

Pieris, A.,

Asien - welches Inkulturationsmodell?: Orientierung 49 (1985) 102ss.

Rotzetter, A.,

- Gott der mich atmen läßt (Freiburg, 1985).
- Zwischen Afrika und Europa: Franziskus von Assisi Gemeinsamkeiten, Alternativen, Chancen: Wissenschaft und Weisheit 39 (1976) 42-60.

Rücker, H.,

Afrikanische Theologie (Innsbruck, 1985).

Sonntag, R.,

Die Ursprünge der Börse, Handel unter Bäumen oder: keine Angst vor Blitz und Donner: Future, Das Hoechst Magazin (3/97) 32-36.

Süß, G. P.,

Evangelische Präsenz unter den indianischen Völkern: Orientierung 49 (1985) 98ss.

The Fourth Asian Major Superiors' Congress on Inculturation and BCC,

Inculturation under Asian Skies: Witness (Manila 1, 1981), br. 4, 24-71.

Waldenfels, H.,

- Religionen als Antwort (München, 1980).
- Von der Weltmission zur Kirche in allen Kulturen: P. Gordan (izd.), Kirche Christi - Enttäuschung und Hoffnung (Graz, 1982)

Prošlost

Zahvaljujemo Ti, Gospodine,
Zato što smo bili okupirani,
Ali ne pobijedeni.
Zahvaljujemo Ti,
Oduzeli su nam sve rijeke,
Ali mi smo i dalje rijeke i vene naših naroda.
Zahvaljujemo Ti,
Oni su nas bacili na zemlju,
Ali nisu bili gotovi s nama.
Zahvaljujemo Ti,
Oni su nas istiještali kao naranče,
Ali mi smo spremišta slatke vode.
Zahvaljujemo Ti, oni su nam donijeli Evandjelje,
Ali mi evangeliziramo njih.

Zahvaljujemo Ti,
Jer nas oni doduše ubijaju,
Ali nikad s nama ne izlaze nakraj.
Zahvaljujemo Ti
Jer nas žive zakopavaju,
Ali mi ustajemo.
Zahvaljujemo ti, Gospodine,
Jer nas rasipaju među druge narode,
Ali mi im postajemo solju.

Završetak

Hvala za Tvoju prisutnost
Kao tajnu među nama!
Mi smo siromasi siromašnih,
Ali mi smo gorući grm,
Koji nikad ne sagorijeva.
Oni nas studiraju, studiraju
Iz bilo kojega razloga,
Ali ipak ne mogu odgonetnuti.
Tvoja prisutnost u nama
Je kao slovo Maja,
Koje nitko ne razumije.
Siromašni, ali bogati,
Potisnuti na rub a ipak u središtu,
Mrtvi, ali uskrsnuli.

Sadašnjost

Zahvaljujemo Ti,
Oni nas doduše i dalje progone,
Ali nas ne dostižu.
Zahvaljujemo Ti,
Jer oni nam oduzimaju Bibliju
I čiste se njome,
Spaljuju je,
Ali Tvoja riječ nije uprljana.
Zahvaljujemo Ti,
Oni nas zatvaraju u duboke jame,
Ali naš *Nahual*, naš duh izlazi odande.
Zahvaljujemo Ti,
Oni nas tjeraju spavati u kaljužama,
Ali mi ih strašimo u njihovim snovima.
Zahvaljujemo Ti,
Oni nam vade oči,
Ali mi ipak vidimo.
Zahvaljujemo Ti,
Oni nas čereče kao kokoši,
Ali mi smo ipak potpuni.
Zavaljujemo Ti,
Oni nas nakaze,
otimaju nam razum,
Skidaju mu nam kožu s lica,
Mi ipak svijetlimo kao zvijezde u noći.

*Pjesma o. Ricarda Falla,
SJ u obliku molitve
Acción Popular,
svibanj 1985,
u vrijeme najteže
represije u Gvatemali.*

Kolumbova putovanja. Duborez

Rad s Osnovnim tečajem o franjevačkoj misionarskoj karizmi

- Lekcije
- Dokumenti Crkve i Reda
- Franjevački izvorni spisi

"Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi" (CCFMC) je otpočetak koncipiran i obrađen međufanjevački, internacionalno i interkulturalno. On obuhvaća 25 lekcija u formatu A4 s prosječno 30 stranica. Na početku je uvod u strukturu i metodu učenja tečaja.

Dokumenti Crkve

- Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve "Ad Gentes"
- Izjava o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama "Nostra aetate"
- Apostolsko pismo "Evangelii nuntiandi"
- Držanje Crkve prema pripadnicima drugih religija
- Enciklika "Redemptoris Missio"
- Enciklika "Redemptor Hominis"
- Dijalog i naviještanje
- Za budućnost u solidarnosti i pravednosti
- Papinsko vijeće "Cor unum"

Dokumenti Reda

- Medellín, 1971: Generalni kapitul OFM
- Madrid, 1973. Pozvanje našega Reda danas
- Mattli, 1978. Treće plenarno vijeće OFMCap
- Mattli, 1982. Međufranjevačka poruka
- Asiz, 1982. Konferencija o islamu
- Gubbio, 1982. Izjava o ekološkoj situaciji
- Bahia, 1983. Vijeće Reda OFM
- Pravilo Trećeg reda

Franjevački izvorni spisi

- Spisi svetog Franje Asiškog
- Spisi svete Klare
- Život i čudesa svetog Franje Asiškog (Toma Čelanski)
- Legenda trojice drugova
- Legenda Perusina
- Franjo, andeo sa šest pečata (prema svetom Bonaventuri)

Struktura tečaja

A. Franjevačka obitelj – nositeljica posebne misije

1. Kršćanstvo kao religija utjelovljenja
2. Franjevačka obitelj
3. Međufranjevačka suradnja danas
4. Formacija i daljnja formacija

B. Temelji franjevačke misionarske karizme

5. Biblijsko-proročka podloga franjevačke misije
6. Izvor misije u tajni Trojstva
7. Franjevačka misija prema ranim izvorima
8. Vjernost i izdaja: povijest franjevačke misije
9. Franjevačka misija prema suvremenim izvorima

C. Religiozno-mistična dimenzija franjevačke misionarske karizme

10. Jedinstvo kontemplacije i misije
11. Odluka za Krista i univerzalna širina
12. Univerzalno bratstvo/sestrinstvo: pomirenje s Bogom, čovjekom i prirodom
13. Franjevačko poslanje i naviještanje Riječi
14. Sestre i braća u sekulariziranom svijetu
15. Dijalog s drugim religijama – franjevački put
16. Susret s muslimanima
17. Interkulturacija kao franjevačka zadaća
18. Franjevački san jedne ameroindijanske Crkve

D. Socijalno-politička dimenzija franjevačke misionarske karizme

19. Franjo Aisiški i opredjeljenje za siromašne
20. Teologija oslobođenja iz franjevačke perspektive
21. Proročka kritika društvenih sustava iz franjevačke perspektive:
Prvi dio: kapitalizam
Drugi dio: marksizam
22. *Kao muško i žensko stvori ih...*
Franjevački izazov
23. Franjevački mirotvorni rad
24. Naš odnos prema znanosti i tehnici

Sažetak

25. Stalna zadaća franjevaca u Crkvi